

Pedagogical Contexts 2020, No. 2(15)
www.kontekstypedagogiczne.pl
ISSN 2300-6471
pp. 403–415
<https://doi.org/10.19265/kp.2020.2.15.289>

ORIGINAL PAPER

Received: 26.05.2020

Accepted: 21.06.2020

Katarzyna Kasperkiewicz-Morlewska

<https://orcid.org/0000-0003-2830-2484>

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej
w Warszawie, Polska

kas.kasperkiewicz@gmail.com

METODA PRZEKŁADU INTERSEMIOTYCZNEGO NA ZAJĘCIACH AKADEMICKICH

INTERSEMIOTIC TRANSLATION METHOD IN UNIVERSITY CLASSES

Słowa kluczowe:
przekład intersemiotyczny, edukacja polonistyczna, student edukacji wczesnoszkolnej, projekt edukacyjny, zajęcia akademickie

Streszczenie: W artykule autorka omawia zagadnienie przekładu intersemiotycznego w akademickiej edukacji polonistycznej. Jest to problematyka istotna zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia, ponieważ wiedza o nowatorskich metodach i różnych sztukach interpretacji tekstów literackich jest niezwykle ważnym zagadnieniem obecnym zarówno w edukacji polonistycznej w szkole, jak i w nauczaniu akademickim, zwłaszcza wśród studentów kierunków pedagogicznych.

W artykule opisano realizację projektu przeprowadzonego na zajęciach akademickich z przedmiotu: *podstawy i metodyka edukacji polonistycznej w klasach I–III* wśród studentów kierunków pedagogicznych – przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. W pierwszej części opracowania zaprezentowano opisywaną metodę w ujęciu różnych teoretyków i badaczy literatury. W drugiej z kolei przedstawione zostały różne formy pracy z tekstem literackim, realizowane metodą przekładu intersemiotycznego przez studentów edukacji wczesnoszkolnej w ramach zajęć akademickich. Zadbano o to, by opracowany projekt uwzględniał realizację programu akademickiego, a jednocześnie

Keywords:
intersemiotic
translation, Polish
language education,
early school student,
educational project,
academic activities

rozwijał kreatywność u przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. Wprowadzone na zajęciach różnorodne formy ćwiczeń wykorzystujące metodę przekładu intersemiotycznego dowiodły, jak bardzo przyszli pedagodzy potrzebują nowych inspiracji, by nie utknąć w schematach i rutynie, które mogą negatywnie oddziaływać na proces kształcenia. Opisane formy metody przekładu intersemiotycznego mogą się stać strategią postępowania dydaktycznego sprzyjającą rozwijaniu kreatywności, wyobraźni i wrażliwości oraz zachęcającą przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej do podejmowania rozmaitych przejawów aktywności, które będą uatrakcyjniały lekcję.

Summary: The article discusses the issue of intersemiotic translation in Polish language education at the university level. It is an important issue both from the theoretical and practical point of view, because the knowledge of innovative methods and different ways of interpreting literary texts is an extremely important problem, present in Polish language education at school and university, especially among students of pedagogical faculties.

The article describes the implementation of the project carried out during university classes in the basics and methodology of Polish language education in classes I–III, addressed to students of pedagogical faculties – future early school education teachers. The first part of the study presents the described method in terms of various theoreticians and researchers of literature. The second part of the study presents various forms of work with literary texts, carried out with the method of intersemiotic translation by students of early school education as part of university classes. The project took into account the realization of the academic program and at the same time developed the creativity of future teachers of early school education. Various forms of exercises using the intersemiotic translation method introduced during the classes proved how much future teachers need new inspirations in order not to get stuck in schemes and routines that may have a negative impact on the educational process. The described forms of the intersemiotic translation method may become a strategy of didactic conduct that fosters creativity, imagination and sensitivity and encourages future teachers of early school education to take up various forms of activity that will make their lessons more attractive.

Wprowadzenie

Poszukiwanie nowych pomysłów interpretacji tekstu stanowi ważne zagadnienie w dydaktyce polonistycznej współczesnej szkoły. „Wielu twórczych nauczycieli rozumie, że niezwykle ważne jest pełne uczestnictwo ucznia w procesie dydaktycznym. Procesowi przyswajania wiedzy musi towarzyszyć zaangażowanie emocjonalne, aby przyswojone wiadomości mogły stać się wiedzą osobistą ucznia” (Szymik, 2017, s. 111–112). W związku z tym może być pomocna metoda przekładu intersemiotycznego, która nie tylko uatrakcyjnia lekcję, lecz także jest doskonałą metodą pozwalającą na kształcenie kreatywnych kompetencji przyszłych nauczycieli.

Zasada intersemiotyczności wywodzi się z teorii przekładowej Romana Jakobsona, postrzega on ją jako translację, czyli interpretację znaków językowych za pomocą znaków pozawerbalnych (Jakobson, 1959). W przekładzie intersemiotycznym dokonuje się rekonstrukcji utworu pierwotnego; zachowuje się jego podstawową ideę, lecz wydobywa i uwyrażnia – właśnie dzięki innemu tworzywu – te jego warstwy i sensory, które wymykają się w odbiorze lub nie dają się uchwycić w ekspresji językowej, bo należą do tej „aury” słowa, która apeluje do różnych zmysłów, nie mieści się w warstwie pojęciowej (Żuchowska, 1998, s. 4). Krystyna Milczarek-Pankowska (1986, s. 34–35) uważa, że podstawowym celem metody jest pogłębianie rozumienia motywacji różnych zachowań, wyrabianie umiejętności współzycia oraz pracy w grupie, a także rozbudzanie wrażliwości, wyobraźni i refleksji oraz pogłębianie umiejętności samodzielnej analizy dzieła literackiego.

Metoda przekładu intersemiotycznego – przegląd badań

Zagadnienie przekładu intersemiotycznego znalazło miejsce w opracowaniach z zakresu literaturoznawstwa, m.in. w myśli humanistycznej Edwarda Balcerzana, Seweryny Wysłouch czy Ewy Szczęsnej. Pierwszy z wymienionych badaczy wyodrębnił cztery podstawowe operacje retoryczne – amplifikację (rozszerzenie elementu), redukcję (pominięcie elementu), immutację (przestawienie elementów), substytucję (wymiana elementów), a także opisał zależności poetycko-malarskie na podstawie wiersza Mirona Białoszewskiego *Średnio-wieczny gobelin o Bieczu* (Balcerzan, 1971; 1978). Seweryna Wysłouch kontynuowała interdyscyplinarną koncepcję tropów Jerzego Ziomka, a swoje badawcze uogólnienia tworzyła na podstawie różnych zjawisk kulturowych, np. ilustracji

do *Pana Tadeusza*, adaptacji filmowych prozy oraz filmów animowanych Zbigniewa Rybczyńskiego i Tomusza Bagińskiego (Wysłouch, 2009/2010). Według Szczęsnej (2004) z kolei pojęcia takie jak intersemiotyczność i intermedialność odnoszą się do relacji w świecie semiosfery, w przypadku gdy sztuki zachowują swoją samodzielność znaczeniową, gdy przedstawienia werbalne i plastyczne funkcjonują jak teksty korespondujące ze sobą.

W badaniach z zakresu dydaktyki polonistycznej omawianym pojęciem zajmowali się m.in. Jerzy Cieślukowski, Alicja Baluch, Zbigniew Uryga i Anna Dyduchowa. Cieślukowski, badacz i krytyk literatury dla dzieci, stwierdził, że utwory literackie dla dzieci mają charakter intersemiotyczny, ponieważ zawierają słowo, obraz i gest (1977; 1985). Zwłaszcza w utworach dla dzieci pewne układy znaczeniowe odnoszą się do sensomotorycznego poznawania i porządkowania świata (Baluch, 1999). Baluch uważała, że w analizie pozawerbalnej warto wykorzystać swoisty kształt świata dziecka, tzn. łatwość przekładu słowa na gest, barwę, kształt czy dźwięk. Obcowanie z tą metodą rozwija u dzieci umiejętność kojarzenia różnych przedmiotów powiązanych jednością idei, pogłębia wrażliwość poprzez dźwiękowo-barwną metodę konkretyzacji utworów, usprawnia motorykę dziecka, opierając się na indywidualnej ekspresji, podbudowanej przeżyciami literackimi, uświadamia istnienie różnorodnych analogii i izomorfizmów w kulturze, rozwija „wyobraźnię znakową”, stwarza wreszcie motywację manipulacyjną do wypowiedzi werbalnych (Baluch, 1984, s. 17). Dokonując przekładu znaków słownych na obrazowe, trzeba pamiętać o tym, że w polskiej kulturze istnieją różne konwencje obrazu. Do najczęściej spotykanych zalicza się konwencję realistyczną, symboliczną i abstrakcyjną. Rysunek realistyczny tworzy komiks, symboliczny ma charakter plakatu, a abstrakcyjny łączy się z muzyką (Baluch, 1984, s. 24–25).

Szczegółowo metodę przekładu intersemiotycznego przeanalizował również Uryga w książce *Godziny Polskiego* (1996). Badacz zauważa, że przekład intersemiotyczny w dydaktyce polonistycznej występuje w dwóch zasadniczych postaciach. Pierwszy typ przekładu polega na zestawieniu utworu literackiego z gotowym dziełem, które operuje innym systemem znaków. Drugi – to transformacja utworu literackiego na znaki innego systemu (Uryga, 1996, s. 160). Badacz uznał tę metodę za jedną z takich, które ułatwiają rozumienie tekstu literackiego, obok metody impresyjno-eksponującej, analizy dokumentacyjnej, analizy wykonawczej i dyskusji (1996, s. 11–30).

Dyduchowa z kolei wskazała na to, że przekład intersemiotyczny w zakresie dydaktyki polonistycznej stanowi dobry sposób przygotowania ucznia do

nawiązywania kontaktów z otoczeniem społecznym i kulturowym. Ma duże znaczenie odnośnie do wprowadzenia uczniów w język innych dzieł sztuki, korespondujących motywami i stylem z omawianym w klasie utworem literackim, a także służy usprawnianiu ich opisu (Dyduchowa, 1988, s. 100). Badaczka zwróciła uwagę na trzy istotne funkcje działań przekładowych w kształceniu kompetencji komunikacyjnych dziecka:

- a) czytanie kodów pozajęzykowych pobudza do wypowiedzi, pełni funkcję „mowotwórczą”, a zarazem rozwija zdolność nazywania i wyrażania treści niezwerbalizowanych. Pozawerbalne zabawy w role, inscenizowanie wydarzeń z życia, gry dramatyczne operujące gestem i mimiką mogą się nasycić dialogami i dopełniać komentarzami. Kontakty ze znakami plastycznymi czy akustycznymi sztuki prowadzą do ćwiczeń w wyodrębnianiu i nazywaniu elementów ich tworzywa, odczytywaniu i werbalizowaniu znaczeń oraz wyrażaniu doznań, emocji i ocen.
- b) w sytuacjach, gdy bariera językowa (np. kodu ograniczonego) utrudnia uczniowi wypowiedzi analityczne i interpretacyjne, hamuje spontaniczność doznań i emocji, których nie potrafi on zwerbalizować, działania pozawerbalne (rysunek, gra dramatyczna, inscenizacja) stwarzają szanse wyrażenia przeżyć i ujawnienia odbioru dzieła, stają się pomostem do języka pojęciowego.
- c) wspólne działanie uruchamia w sposób naturalny interakcje między poszczególnymi uczniami i prostuje asymetryczny charakter szkolnej komunikacji językowej, która jest zdominowana przez nauczyciela. Metoda przekładu intersemiotycznego stwarza sytuacje, w których muszą się porozumiewać, aby wykonać wspólnie jakieś działanie, aby te działania zaprojektować, aby zapoznać się nawzajem z własnymi pomysłami (Dyduchowa, 1988, s. 111–112).

Przy jeszcze niewielkiej sprawności językowej dziecka warto wykorzystać metodę przekładu intersemiotycznego – szczególnie efektywną w pracy z poezją. Można ją realizować w formie różnych ćwiczeń. Najważniejszym elementem dydaktycznym podczas realizacji lekcji tą metodą jest wypowiedź ucznia, a temat przekładu stwarza naturalną okazję do werbalizowania wniosków analitycznych bądź interpretacyjnych dotyczących czytanego tekstu. Metody proponowane przez Dyduchową należą do metod opartych na działaniu, preferujących aktywny udział ucznia w procesie dochodzenia do umiejętności i nawyków. Wykorzystują aktywizację oraz kierunkowe działanie dziecka. U podstawy tych metod leży dbałość o rozwój indywidualnych cech języka dziecka, konieczność

równoczesnego kształcenia języka mówionego i pisanego oraz budzenie pozytywnych motywacji do mówienia i pisanie (Dyduchowa, 1988, s. 58).

Prace Alicji Baluch, Anny Dyduchowej odstąpiły możliwości przekładu wiersza na gest, rysunek, taniec, dramę, zawierały też spostrzeżenie, że redagowanie opisu obrazu prowadzi do bogacenia słownictwa i wrażliwości estetycznej ucznia. Baluch, co słuszne, wychodziła z założenia, że wystarczy odtworzyć w umyśle i ocalić pierwotny, naturalny mechanizm powstawania metafor (Grodecka, 2017, s. 48–49).

Poza opisanymi pracami powstało również kilka artykułów, m.in. autorstwa cytowanej wyżej Anety Grodeckiej (2017), Doroty Karkut (1999; 2005), a także Beaty Myrdzik (2003) i Eugeniusza Szymika (2017) omawiających przekład intersemiotyczny w kontekście edukacji polonistycznej i traktujących go jako metodę nauczania.

Warto też wspomnieć o rozprawie doktorskiej Ewy Zienkiewicz-Franczak *Przekład intersemiotyczny w edukacji polonistycznej* (2018). Autorka rozpatruje zagadnienie przekładu intersemiotycznego z trzech różnych perspektyw: teoretyczno-literackiej, edytorskiej i dydaktycznej, szczegółowo odtwarza recepcję tego pojęcia w humanistyce, szczególną uwagę zwraca zaś na pojęcie intersemiotyczności w edukacji wczesnoszkolnej.

Przekład intersemiotyczny jako metoda kształcenia polonistycznego, mimo obecnej już w świecie naukowym literatury na ten temat, wymaga „odświeżonego” spojrzenia w nowych kontekstach edukacyjnych. Artykuł stanowi próbę zmierzenia się z tym zagadnieniem, autorka opisuje różne formy omawianej metody, pokazuje jej praktyczne zastosowanie. Istotą stała się możliwość pogłębiania wiedzy i umiejętności pedagogicznych przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, a to z kolei pozwala na nabycie przez tę grupę studentów odpowiednich kompetencji metodycznych w zakresie prowadzenia zajęć z edukacji polonistycznej.

Metoda przekładu intersemiotycznego w pracy ze studentami

W okresie październik – styczeń 2019 roku na zajęciach z przedmiotu: *podstawy i metodyka edukacji polonistycznej w klasach I–III* realizowano autor-
ski projekt edukacyjny, dotyczący dokładnego poznania metody przekładu intersemiotycznego przez studentów – przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. Głównym autorem przyjętego scenariusza była prowadząca zajęcia,

jednakże był on wielokrotnie modyfikowany, zmieniany, a także uzupełniany przez uczestników projektu. Inspirację stanowiły teksty literackie przeznaczone dla dziecięcego czytelnika, w większości należące do obecnie obowiązującego kanonu lektur w klasach I–III. Lista proponowanych utworów została przedstawiona studentom jeszcze przed przystąpieniem do projektu, w celu przypomnienia ich sobie lub zapoznania się z ich treścią. Podstawowym celem zajęć było sprawdzenie, jak metoda przekładu intersemiotycznego jest odbierana przez studentów – przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, a także poznanie ich opinii na temat rozumienia tekstu literackiego przez uczniów klas I–III. Projekt edukacyjny był realizowany w dwóch grupach ćwiczeniowych, łącznie wzięło w nim udział 48 studentów (po 24 osoby z obydwu grup). Program dydaktyczny zaplanowano na cykl zajęć odbywających się regularnie raz w tygodniu. Każde spotkanie obejmowało dwie godziny dydaktyczne. Zajęcia na czas realizacji projektu przyjęły postać warsztatów, których podstawowym celem było aktywne uczestnictwo studentów. Wykładowca stał się osobą doradczą, motywującą i towarzyszącą w procesie poznawczym. Samodzielna praca studentów dotyczyła zbierania i analizowania informacji, wykorzystania zdobytej wiedzy, rejestrowania i dokumentowania efektów działań.

Powyższe cele miały być realizowane poprzez pracę z tekstem literackim różnymi formami metody przekładu intersemiotycznego. Zastosowano metody znane studentom oraz takie, z którymi nigdy się nie zetknęli. Podjęte działania były formułowane w taki sposób, by wpisywały się w główne założenia dydaktyczne szkoły. Przed rozpoczęciem pracy nad praktyczną częścią projektu zapoznano studentów z aspektem teoretycznym omawianej metody, przeanalizowano jej zastosowanie i cele. Przedstawiono zasoby, które na późniejszym etapie uczestnicy mieli wykorzystać w swojej pracy. Polecono chętnym studentom przygotowanie prezentacji multimedialnej charakteryzującej metodę przekładu intersemiotycznego, przybliżając pozostałym członkom grupy najważniejsze informacje dotyczące omawianej metody.

Najbardziej efektywną formą przekładu intersemiotycznego jest drama, w której nie tylko trzeba zaangażować emocje i uczucia, lecz także wykazać się intelektualną umiejętnością analizy przeżyć drugiego człowieka, zdolnością argumentacji i werbalizacji własnych sądów. Metoda ta ułatwia i przyspiesza naukę oraz wszechstronne dojrzewanie dziecka do społecznego i twórczego życia. Podstawą dramy jest fikcyjna, wyobrażeniowa sytuacja, która powstaje, gdy kilka osób we wspólnej przestrzeni przedstawia coś, co nie jest

w danym czasie obecne, używając jako środków wyrazu swoich ciał i głosów (Pankowska, 1990, s. 13).

Drama może toczyć się wokół jakiegokolwiek tematu, ale najczęściej możliwości sytuowania uczniów w rolach stwarzają lekcje w polonistycznej edukacji wczesnoszkolnej, podczas których omawia się teksty literackie (Szymik, 2017, s. 116).

Podczas pracy zastosowano kilka technik dramowych (m.in. „bycie w roli”, „przedstawienie improwizowane”, „pantomimę”, „wywiad” czy „technikę rzeźby”). Wykorzystywano wybrane teksty wierszy należące do klasy polskiej poezji autorstwa Juliana Tuwima (tj. *Rzepka*, *Lokomotywa*, *Ptasie radio*, *Spóźniony słownik*, *Kotek*, *Okulary*) i Jana Brzechwy (*Stas Pytalski*, *Pomidor*, *Leń*), a także niektóre propozycje z kanonu lektur klas I – III (tj. *Oto jest Kasia* Miry Jaworzczakowej, *Plastusiowy pamiętnik* Marii Kowanckiej, *Baśnie Hansa Christiana Andersena* – w tym *Calineczka*, *Karolcia* Marii Krüger, *O psie, który jeździł koleją* Romana Pisarskiego).

Studenci przydzielone zadania mogli wykonać samodzielnie, w parach bądź w małych grupach. We wszystkich formach improwizacji uczestnicy tworzyli na bieżąco dialogi i akcję w trakcie występowania. Określona została jedynie sytuacja wyjściowa, następnie studenci spontanicznie odgrywali swoje role. Od uczestników nie wymagano doskonałej gry aktorskiej, a jedynie pełnego zaangażowania.

Ćwiczenia wyzwoliły u studentów potrzebę działania, zabawy i ekspresji twórczej. Pozwoliły uczestnikom rozwijać ich fantazję, pobudzały do aktywności, dały im szansę przeżyć tzw. „bezpieczne doświadczenie”, bez ponoszenia konsekwencji własnych działań. Osoby prezentujące doskonaliły przy tym mimikę i ekspresję. Uczestnik, który wchodzi w rolę, „doświadcza”, uczy się, usiłuje rozwiązać dany problem, a to stanowi rodzaj próby przed działaniem w rzeczywistej, nieraz podobnej sytuacji. Wybrane techniki umożliwiają ponadto doskonalenie plastyki ciała, rozbudzają fantazję, pozwalają kształcić opanowanie i koncentrację. Przeprowadzając wywiad z autorem danej lektury lub wiersza, uczestnicy zyskali wiedzę na temat tego, jak wywiad powinien przebiegać, jak należy się do niego przygotować, nauczyli się zadawać pytania, sytuować swoją wypowiedź w określonym kontekście. Ćwiczenie pozwoliło na kształcenie umiejętności prowadzenia dialogu, stawiania pytań, poprawnego użycia zwrotów grzecznościowych, skutecznego komunikowania się. Rozbudzało oryginalność myślenia uczestników. Techniki przekładu intersemiotycznego

angażują uczestnika zajęć również w aspekcie emocjonalnym i intelektualnym, pobudzają jego zmysły oraz wyobraźnię. Kształtują uzdolnienia literackie, stymulują proces myślenia twórczego. Aby uczeń mógł dokładnie zrozumieć dany utwór literacki, musi wniknąć w przeżycia postaci, a więc w ten sposób rozwija się u niego zdolność do tworzenia w myślach rozmaitych obrazów.

Zaliczenie semestralne z przedmiotu *podstawy i metodyka języka polskiego w klasach I–III* polegało na złożeniu autorskiego scenariusza w terminie ustalonym na początku semestru, w ramach którego studenci analizowali wybrany przez siebie tekst literacki (odpowiadający omawianej grupie wiekowej). Następnie przedstawiali oni pomysł na jego realizację wybraną techniką przekładu intersemiotycznego. Rozwijanie umiejętności stosowania różnorodnych metod pracy z tekstem miało sprawdzić gotowość, swobodę i komfort zastosowania wybranych narzędzi i metod w edukacji polonistycznej. Podczas realizacji projektu zauważono szczególnie duże zainteresowanie studentów zastosowaną metodą. Uczestnicy twierdzili, że zajęcia były ciekawe i odmienne od tych, które znali z własnego doświadczenia – z codzienności szkolnej. Podczas projektu starano się, by zastosowane formy kształcenia były realizowane w taki sposób, aby młody człowiek, podejmujący pracę w zawodzie nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej, zyskał podstawowe umiejętności w zakresie:

- samodzielnego wyznaczania sobie celów i zadań;
- formułowania ciekawych sposobów ich realizacji (m.in. przez twórczą pracę nad tekstem literackim);
- analizy skutków przyjętego rozwiązania;
- kreatywnego działania.

Metoda wyzwoliła u uczestników aktywność twórczą. W ramach zajęć studenci zyskali podstawowe wiadomości o metodzie przekładu intersemiotycznego. Przedstawione formy pracy rozwijają bowiem uczestników na wielu poziomach, umożliwiają szybsze przyswajanie wiedzy. Pobudzają do działania, pozwalają poznawać i odkrywać świat, a przez to wyzwalają aktywność twórczą, redukują napięcie i stres. Ponadto umożliwiają nauczycielowi wybór treści programowych i ich interpretację, dobór tematyki, wybór różnorodnych form pracy, zgodnie z zainteresowaniami dzieci i warunkami organizacyjnymi szkoły. Przedstawione propozycje mają zachęcać przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej do kreatywności, a tym samym do działalności twórczej poprzez stwarzanie wychowankom możliwości wyrażania się w różnych technikach dramowych, plastycznych, słownych, dostosowanych do możliwości dzieci.

Konkluzja

Metoda przekładu intersemiotycznego należy do najlepszych sposobów poszukiwania pozaślownych możliwości konkretyzacji tekstu literackiego. Jest bez wątpienia jednym z najatrakcyjniejszych środków wspomagających proces dydaktyczny. W edukacji polonistycznej metoda ta może być wykorzystywana do analizy utworów literackich, jak również kształcenia sprawności językowej. Przekład intersemiotyczny stosowany systematycznie nie tylko uatrakcyjnia i unowocześnia lekcje, ale staje się ważną metodą integrującą kształcenie różnych kompetencji. Zróżnicowane formy tej metody pozwalają rozwijać kreatywność, pomysłowość i inwencję twórczą uczestników. Dzięki niej zajęcia stają się ciekawsze, uczeń jest zaangażowany w rozwiązywanie problemów. Metoda przekładu intersemiotycznego wyzwala samodzielność i inicjatywę (Szymik, 2017, s. 119). Zabawy z tekstem opierające się na niej spełniają również zadanie integracyjne. „Uczeń jest członkiem klasy, czyli większego zespołu. Buduje nową jakość, przeżywa ten proces – bierze więc udział w akcie twórczym. Jest artystą, który potrafi podjąć działanie indywidualne, a jednocześnie podporządkować się metodom pracy w grupie” (Porada, 1998, s. 123).

Przygotowywanie uczniów do świadomego odbioru sztuki oraz aktywności twórczej i odtwórczej wymaga stałego treningu, dużo zależy zatem od nauczyciela kierującego procesem edukacji. W placówkach edukacyjnych nie może zatem zabraknąć kompetentnych nauczycieli, nie tylko kierujących się zasadami wynikającymi z ogólnego, społecznego wizerunku osoby wykonującej ten zawód, lecz także mających rozmaite predyspozycje i umiejętności twórcze.

Przez stwarzanie jak najlepszych warunków i efektywne eliminowanie pojawiających się przeszkód w procesie twórczym każdy pedagog zdobędzie u dzieci akceptację, zaufanie i szacunek. Przyszły nauczyciel i posiadane przez niego kompetencje mają wpływ zarówno na funkcjonowanie szkoły, jak i na skuteczność samego procesu edukacji. Dzięki kompetencjom, które ma nauczyciel, może on poprawnie planować proces edukacyjny, realizować stawiane cele i zadania, oceniać własne działania wychowawcze i dydaktyczne, działać zgodnie z przyjętymi normami i standardami. Nauczyciel wczesnej edukacji, który posiada rozwinięte kompetencje zawodowe, może wzbogacać osobowość dzieci, dbać o ich wszechstronny rozwój, umie zorganizować rzeczywistość wokół dzieci, w której czują się szczęśliwe (Szkolak, 2014, s. 50).

Ważną kwestią staje się więc możliwość pogłębiania wiedzy i umiejętności pedagogicznych przyszłych nauczycieli oraz zachęcanie ich do doskonalenia warsztatu zawodowego. To pozwala na nabycie kompetencji polonistycznych i umiejętności metodycznych oraz prowadzenie w sposób kreatywny zajęć w zakresie edukacji polonistycznej z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym.

Bibliografia

- Andersen, H.Ch. (2018). *Baśnie*, tłum. F. Mirandola, A. Szczęsny i P. Jabłońska. Kraków: Wydawnictwo Greg.
- Baluch, A. (1984). *Poezja współczesna w szkole podstawowej*. Warszawa: WSiP.
- Baluch, A. (1999). Wzorce zabawowe w literaturze. Od zabawy do medytacji. *Wychowanie w przedszkolu*, 8, 563–568.
- Balcerzan, E. (1971). Poetyka przekładu artystycznego. W: E. Balcerzan, *Oprócz głosu. Szkice krytycznoliterackie* (s. 233–248). Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Balcerzan, E. (1978). Poezja jako semiotyka sztuki. *Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja*, 5(41), 11–38.
- Bula, D. i Niesporek-Szamburska, B. (2005). Kultura popularna a edukacja językowa dzieci i młodzieży. W: B. Myrdzik i M. Karwatowska (red.), *Relacje między kulturą wysoką i popularną w literaturze, języku i edukacji* (s. 317–325). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Brzechwa, J. (2007). *Wiersze i bajki*. Warszawa: Wydawnictwo Wilga.
- Cieślakowski, J. (1977). Słowo – obraz – gest, czyli o intersemiotycznej naturze tekstów dziecięcych. W: M. Tyszkowa (red.), *Sztuka dla najmłodszych. Teoria – recepcja – oddziaływanie* (s. 76–89). Warszawa–Poznań: PWN.
- Cieślakowski, J. (1985a). *Literatura osobna*. Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Cybulska, J., Dudzińska, I., Lipna, E. i Lipska, E. (1991). *Inscenizowanie zabaw na podstawie literatury dziecięcej*. Warszawa: WSiP.
- Czelakowska, D. (2016). *Metodyka edukacji polonistycznej dzieci w wieku wczesnoszkolnym*. Kraków: Impuls.
- Dyduchowa, A. (1988). *Metody kształcenia sprawności językowej uczniów. Projekt systemu, model podręcznika*. Kraków: WSiP.
- Grodecka, A. (2017). Poetyka intersemiotyczna a dydaktyka literatury. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Poetica*, 5, 48–61.
- Jakobson, R. (1959). On Linguistic Aspects of Translation. W: R.A. Brower (red.), *On Translation* (s. 232–239). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Jakobson, R. (1975). Językowe aspekty tłumaczenia, tłum. Z. Sroczyńska. W: S. Pollak (red.), *Przekład artystyczny. O sztuce tłumaczenia księga druga* (s. 109–115). Wrocław et al.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

- Jakobson, R. (1989). O językoznawczych aspektach przekładu, tłum. L. Pszczołowska. W: R. Jakobson, *W poszukiwaniu istoty języka. Wybór pism* (s. 372–381). Warszawa: PIW.
- Jaworzakowa, M. (2018). *Oto jest Kasia*. Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Kamieńska, A. (1982). *Dom w domu*. Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Karkut, D. (1999). Metoda przekładu intersemiotycznego w praktyce szkolnej na przykładzie malarstwa i literatury. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Dydaktyka*, 6(33), 17–27.
- Karkut, D. (2005). Wykorzystanie metody przekładu intersemiotycznego w szkole średniej na przykładzie opisu obrazu. W: Z. Uryga i M. Sienko (red.), *Kształcenie sprawności językowej i komunikacyjnej. Obraz badań i działań dydaktycznych* (s. 159–170). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Kownacka, M. (2008). *Plastusiowy pamiętnik*. Wrocław: Siedmioróg.
- Krüger, M. (2017). *Karolcia*. Wrocław: Siedmioróg.
- Milczarek-Pankowska, K. (1986). Drama na lekcjach języka polskiego. *Polonistyka*, 1(231).
- Myrdzik, B. (2003). Plakat jako technika przekładu intersemiotycznego. W: B. Myrdzik (red.), *Od teatru żaków do internetu. O edukacji humanistycznej w szkole* (s. 85–94). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Pankowska, K. (1990). *Drama, zabawa i myślenie*. Warszawa: Centralny Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury.
- Pisarski, R. (2016). *O psie, który jeździł koleją*. Kraków: Greg.
- Polakowski, J. (1980). *Badania odbioru prozy artystycznej w aspekcie dydaktycznym. Zarys teorii badań, próby diagnozy*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej.
- Porada, F. (1998). Wykorzystanie przekładu intersemiotycznego tekstu literackiego z elementami logorytmiki na lekcji języka polskiego w klasie I. *Nauczyciel i Szkoła*, 2(5), 122–127.
- Szczęśna, E. (2004). Wprowadzenie do poetyki intersemiotycznej. W: S. Balbus, A. Hejmej i J. Niedźwiedz (red.), *Intersemiotyczność. Literatura wobec innych sztuk (i odwrotnie)* (s. 29–38). Kraków: Universitas.
- Szokolak, A. (2014). *Kompendium kandydata na nauczyciela wczesnej edukacji*. Kraków: Attyka.
- Sztumski, J. (1995). *Wstęp do metod i badań społecznych*. Katowice: Wydawnictwo „Śląsk”.
- Szymik, E. (2017). Metoda przekładu intersemiotycznego w polonistycznej edukacji wczesnoszkolnej. *Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna*, 5(1), 111–120.
- Tuwim, J. (2010). *Wiersze dla dzieci*. Warszawa: Prószyński Media.
- Ungeheuer-Gołąb, A. (2011). Wychowanie przez sztukę w edukacji literackiej dziecka. *Chowanna*, 1(36), 151–161.
- Uszyńska-Jarmoc, J. (2003). *Twórcza aktywność dziecka. Teoria – rzeczywistość – perspektywy rozwoju*. Białystok: Trans Humana.

- Uryga, Z. (1996). *Godziny polskiego. Z zagadnień kształcenia literackiego*. Warszawa–Kraków: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wysłouch, S. (2009/2010). Przestrzeń jako kategoria interdyscyplinarna. *Estetyka i Krytyka*, 17/18, 47–60.
- Wyźga, O. (2009). Metody nauczania stosowane na uczelni wyższej. W: A. Domagała-Kręcioch i O. Wyźga (red.), *Współczesne wyzwania dydaktyki szkoły wyższej* (s. 74–92). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Zabawa, K. (2015). Teatr obrazów i słów – sztuka lektury książek obrazkowych (na przykładzie wybranych utworów Chmielewskiej). W: A. Pilch i M. Rusek (red.), *Ikoniczne i literackie teksty w przestrzeni nowoczesnej dydaktyki* (s. 113–130). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Zienkiewicz-Franczak, E. (2018). *Przekład intersemiotyczny w edukacji polonistycznej*. Rozprawa doktorska, <https://repozytorium.amu.edu.pl/handle/10593/22924> [dostęp: 27.05.2020].
- Żuchowska, W. (1992). *Oswajanie ze sztuką słowa. Początki edukacji literackiej*. Warszawa: WSiP.
- Żuchowska, W. (1998). Szansa w metodzie. *Nowa Polszczyzna*, 2, 3–5.